

UNITÁRIUS ÉLET

XII. ÉVFOLYAM, 12. SZÁM

1958. DECEMBER HÓ

„Hirdetek nektek nagy örömet”

Ez a kezdete az Evangéliumnak... Évszázadok csüggedt, reménytelen várakozása után így buggyant ki az emberiségfejlődés zordon sziklatövében az öröm Niagara-jának ez az első kis forrása, mely aztán 33 esztendőn át szelíden patakzott végig a galileai mezőkön, hogy egy bús pénteki estén a Koponyák hegyén véres zuhataggá-dagadjon és üdvösségre termékenyítse meg örökre az emberi életet.

Milyen tiszta és igazi öröm volt ez!!! Végig áradt az egész földön s felújongott tőle a kozmikus mindenség. Soha még ehhez hasonló öröme nem volt a világnak. Egyetemes, mindenkire kiterjedő és mindenkit magával ragadó öröm volt ez.

Új, csodálatos lehetőségek horizontja tárul az ember elé s megkezdődik a nagy költözködés: az ég seregei jönnek a földre; cszladoznak a menny ködfelhői és Isten országának határai végre összeölelkeznek a föld peremével. Tapsol a réten milliárd fűszál a határtalan boldog örömtől, amelyet az Evangélium, az örömnök ez a kimeríthetetlen óceánja így szedett szavakba: „Hirdetek nektek nagy örömet, mely az egész népnek öröme lesz. Mert született nektek ma a Megtartó, ki az Úr Krisztus a Dávid városában.”

Istenem! Rövid 2000 esztendő alatt hogy elapadt ez az egész világot átölelő és egybefogó nagy örömtenger. Boldogságvizéből azóta hányszor kavart az ember könnyes, véres viharokat s alig maradt itt ott egy-egy kis tengerszem belőle. Mert az ember kezében sokszor még a szent könyvek is gyilkos fegyverekké váltak s ott ütött sebeket, ahol kötöznie kellett volna.

Persze, hit dolga s keresztényi szempontból teológiai kérdés a betlehemi bölcsőtől a golgothai keresztig minden.

Az élet azonban nem pusztán elmélet, hanem amint azt mindannyian érezzük és tudjuk: drága valóság. Mi ennek tudatában állunk évről évre a karácsonyi ünnep áhítatában és fényében a jászolybölcső mellé s a szendergő és boldog jövődőt ígérő élet nagy szeretetével és tiszteletével mérjük fel a magunk életét, hitét és teológiai szemléletét.

Micsoda káprázatos misztérium egy szegény ács-mester most született gyermeke körül! Hogy az egy és oszthatatlan Isten megosztja lényét s egyik személyével embersorsot vállal, hogy azután 33 évvel később a legszörnyűbb kínos keresztalállal váltsa meg az embert attól a kárhozattól, melyet az őskézdet idején szerzett, mikor még tájékozatlan volt ebben a fizikai világban, tapogatózva járt és megbottlott.

Vajon az örökkévaló időben meddig halmozódnak még a századok, amíg a magát minden jóra tehetetlennek valló ember ezzel a hittel itt a földön felépíti a bűnnélkül való boldog világot?

A mi unitárius szemléletünk kezdettől fogva más volt. Mi a betlehemi bölcsőben is annyi misztériumot látunk, mint amennyit a valóságban minden újszülött gyermek jelent azóta is. Mert a gyermek útja a bölcsőtől kezdve lehet diadalmenet, melyet az öröm és a boldogság ül az emberi szívben és lehet a szomorúság

és a szenvedés fájdalmas éneke is. Akarjuk pedig, hogy minden élet itt a földön épen úgy a boldogság éneke legyen, miként az övé az volt. Azért mi nem annyira a születést és a halált csodáljuk — még a karácsonyi eseményekben sem — mint valami rendkívüli tényezőit az üdvösségnek, hanem sokkal inkább vonz bennünket az élet, mely az első Karácsony ajándékeként adódott a világnak s üdvözítő crejét a golgothai kereszt mérhetetlen kínja bizonyította meg. Így lett vallásos szemléletünk központi gondja az a roppant feladat, hogy az életet teljes egészében az ő ösvényére tereljük, hogy végig járja azt, mert tudjuk, hogy akkor egyszerre mind megoldódnak az ellentétek.

Benne látjuk, hogy a parancsolatok mind megvalósíthatók s azóta nem csak hiszünk az ő üdvözítő életében, hanem magunk is igyekszünk hozzá hasonlóan élni. Nem lehet a világot azzal jobbá tenni, hogy gyermekeink szobáját tele rakjuk játékgyalokkal és a szívünk marad továbbra is az ördögi érzések rabszolgaságában. Hiába veszel kis fiadnak, vagy unokád-nak karácsonyra mentőautót, ha magatartásoddal közben embertársaid életében megöled a szépet, a jót s magadban a tiszta emberséget. Hiába a gyerekszobában akár a mennyezetig érő tűzoltólétra, ha te ott maradsz lent a mélyben, hol a sátán üstjében a kapzsiság parazsa izzik. Hiába gyujtasz akár 100 gyertyát is, ha az életed sötét s lelked mélyén a tisztaság vágyából egy jánosbogárnyi fény sem pislákol. Hiába ékesítesz fel akár egy egész fenyőerdőt is, ha te magad terméketlen bogáncskóró vagy csupán.

Hirdetek nektek nagy örömet! Nincsen egyetlen parancsolat az Evangéliumban, melyet ő a saját életével meg ne bizonyított volna. Nehéz ösvény az útja, de nem járhatatlan, mert végig ment rajta. Szeresd felebarátodat, mint önmagadat. Tégy jót a te rossz-akaróddal hamar. Kicsoda pedig az közületek, aki aggodalmaskodásával megnövelheti természetét egy arasszal. Elég minden napnak a maga baja. Ne ítéljetelek, hogy ne ítéltessetek. Menjetekek be a szoros kapun, mert keskeny az az út, mely az életre visz, és kevesen vannak, akik megtalálják azt. Legyetek azért ti tökéletesek, miként a ti mennyei atyátok tökéletes. Aki első akar lenni közületek, az legyen a szolgálója a többieknek. Az embernek fia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon másoknak. Ez a nagy örömmüzenet a világnak. Hogy a szolgálat evangéliumát meg lehet és meg kell élni s azzal építeni fel a békés, üdvösséges boldog életet. Ennek a szolgálatnak az örömet hozta a világ számára a betlehemi jászolybölcső. Köszöntsük együtt mindannyian a világ megváltóját ezzel a boldog köszöntéssel: Názáreti Jézus, bárhová méz. én követlek téged. Én pedig az ő köszöntésével köszöntekek mindnyájatokat, Karácsony reggelén: Adjon Isten boldog ünnepeket. Testvéreim, Békesség nektek.

Pethő István
püspöki helynök

Egy végrendelet története

Hatodik gimnazista koromban (1897) az iskolaév végefelé történt Kolozsvárt.

Benczédi Gergely, a fizika tanára egy óra végén beszélt a szertárba s így szólt hozzám.

— Nagyemberünket, Brassai bácsit tegnap bevittük a szanatóriumba. A százesztendő életkor küszöbén valami bőrhámlás támadta meg, az orvosok nem jöhetnek gyógyulást. Azt az óhaját fejezte ki, hogy állítsunk melléje diákokat, akit postára, lakására küldözhet és aki felolvass neki. Rád gondoltam.

— Örömet vállalom.

A leckeórák alól fölmentettek, kora reggeltől késő estig a Vöröskereszt szanatóriumban, Brassai bácsi szolgálatára állítottam. Az újságok kijelölt rovatait felolvastam neki, mulatott udvarhelyszéki kiejtésesen, a szavak elnyújtásán.

— Gyere, énekelj egy kicsit! — szokott élcélődni olvasásomon. Az újságcikkeken föl-föl mérgelődött: ez sem helyes, az sem magyaros, a tudatlan, felületes újságírók elrontják a szép magyar nyelvet.

Benczédi Gergely is gyakran odalátogatott. Örült, mikor beszámoltam Brassai élces megjegyzéseiről, morgolódásairól.

— Ugy látszik, még élet van benne! — örvendezett.

Egy napon kedvetlen hírt vittem az egyház pénztárszobájába, ahol Benczédi szabad óráiban az egyház anyagi ügyeit intézte.

— Valami gyöngülés érte a beteget! — jelentettem.

— Csak mozog az ajka, de nem lehet a szavát érteni.

— Ez rosszat jelent! — riadt meg a gondviselő.

Még ma írok legközelebbi rokonának, Csegezy Mihályné, Albert Ilkának Tordára. Tegnap fölnyitottam a nagy borítékot, amelyben Brassai bácsi rámbizta fontosabb iratait. Sajnos a végrendeletét nem találtam meg, pedig nagyon érdekelt volna, mert élőszóval közölte velem, hogy egész vagyonát az egyházra hagyja. Csak valami fogalmazványokat, följegyzéseket találtam aláírás, tanúzás nélkül.

— Mi lesz most?

— Az a kérdés, hogy a rokonok, a személyes örökösök, hogyan viselkednek. Harmincezer korona körül van a hagyaték, az pedig nagy pénz, nagy kísértés...

Új megbízást adott: ha a rokonok Tordáról megérkeznek a szanatóriumba, azonnal szaladjak s jelentsem neki.

Harmadik-negyedik napon a tordai fiaker begördült a szanatórium udvarára. Benne Csegezy Mihály és felesége. Én pedig, mint a nyíl, szaladtam a kollégiumba s jelentettem Benczédi Gergelynek: megjöttek a rokonok.

Azonnal letette a lúdtollat — még lúdtollat használt a nagy pénztárkönyv vezetésére — s ezt mondta:

— Én a püspök urat szólítom, te meg szaladj Fekete Gábor főgondnok és Gaál Jenő iskolafelügyelő gondnok urak értesítésére.

Eljártam a megbízásban s visszasiettem a szanatóriumba. Magam is gondban voltam, hogy oldódik meg a kényes kérdés? Egyszerre érkeztek meg. Négy hatalmas férfiú, az egyház oszlopai, a püspök, főgondnok, felügyelő gondnok és főpénztárnok. Az előszobában én is bentmaradtam egy pálmabokor mögött, a részvétel szavak után Csegezy Mihály mindjárt fölvetette a kérdést:

— Hát a végrendelet, Gergely?

(No, mi lesz most? — gondoltam. — Ha ennek olyan sürgős a végrendelet mibenléte?)

Benczédi Gergely őszintén elmondta a dolgot. Van neki valami följegyzések a Brassai bácsi kezeirásával, de sem aláírás rajtuk, sem tanúk. Az öreg, milyen szórakozott, elfeledkezett a formáságokról.

Csegezy Mihály megnézte az iratokat.

— Ejnye, Gergely, hát ez hogy történhetett? Pontos ember vagy, miért nem figyelmeztetted az öreget?

(— Ohó, hát ez nem beszél rosszul! — gondoltam.)

— Zárt borítékban adta ide az iratokat. Csak most nyitottam föl.

Nagy megbeszélés kezdődött. A jogtudomány teteje volt együtt: Fekete Gábor táblai elnök, Gaál Jenő táblai tanácselnök, Csegezy Mihály törvényszéki elnök. De akárhogy forgatták, csak arra kerekedtek ki, hogy a fogalmazványok ebben az állapotban érvénytelenek.

Csegezyné Ilka asszony belefáradt a vita hallgatásába.

— Ugyan, mit szaporítják annyit a szót, maguk tudós férfiak? Én jól tudom utánozni a bátyám írását, aláírom a nevét, maguk tanúskodnak az irat alján.

A tudós férfiak mosolyogtak.

Ferencz József püspök rábológatott az asszonyra.

— Köszönjük, Ilka lelkem, hogy ennyire pártolja az egyházat. De vajon, kedves ajánlata összeférne-e az egyház tekintélyével, lelkünk nyugodalmával... a közéleti erkölccsel?...

— Jelen esetben az felel meg az erkölcsnek, ami jogilag szabályos! — mondta Fekete Gábor.

— De gyorsan kell intézkednünk — igyekezett Csegezy Mihály menteni a feleségét, amért rövid úton akarta jóra fordítani a bonyodalmat.

— Mi sejtettük, hogy Brassai bácsi az egyházra hagyakozik s már előre megnyugodtunk jószándékában. De távolabbi rokonok is vannak, azok fölléphetnek az egyház ellen. Jogerős végrendeletre van szükség!

Fekete Gábor vette át a tárgyalás irányítását.

— Az a kérdés, hogy nagyemberünk eszméletén van-e? — fordult Csegezynéhez.

— Engem megismert! — mondta az asszony. Rám mosolygott, megfogta, a szívéhez szorította a kezemet.

— Hát ezen az alapon kell próbálkoznunk. Alá kell iratnunk vele a végrendeletet.

Az asszony bement a beteghez s csakhamar mosolyogva tért vissza. Erre mind bementek. A nagy szárnyas ajtó nyitva maradt, befigyeltem.

A püspök rövid üdvözlő beszédet mondott és a képviselő tanács nevében gyors gyógyulást kívánt.

A beteg mosolygott, rendre mindnyájuknak kezét nyújtotta.

— Ez tiszta, ép elmével van! — mondta Fekete Gábor Gaál Jenőnek. A házaspár a beteg fölé hajolt, a férj kezében az irat. Erős hangon szólt:

— Benczédi átadta Samu bácsi iratait, mindent nagyon szépen, bölcsen el tetszett rendezni, de baj van: az iratot nem írta alá, nem tanúztatta. Ezen segíteni kellene!

Brassa átvette az iratot, s intett, hogy a szemüvegét adják oda. Nézte, csóválta a fejét.

— Tiszta ép elmével! Ismételte Fekete Gábor.

A beteg Gaál Jenőnek nyújtotta az iratot, mosolygott és intett, hogy tegye rendbe az ügyet.

Másnap volt-e, vagy harmadnap: a következő jelenetre emlékszem: Csegezyné írómappát tett bátyja elé, arra helyezte Gaál Jenő munkálatát. Én adtam elé a tintát, tollat, Csegezyné a megmártott tollat Brassainak nyújtotta. Benczédi a fejpárnával ülőhelyzetbe emelte a nagy, nehéz testet. De a beteg keze ügy reszketett, úgy kilengett erre-arra, mint az óra ingája. Hogy lesz ebből aláírás? Hát úgy lett, hogy Csegezyné szép gyöngéden megfogta bátyja kezét s kettesben aláírták a Brassai Sámuel nevet.

— Teljesen szabályos! — hangzott most a jogi vélemény. — Nyugodtan aláírhatjuk, mint tanúk.

Oh, felemelő unitárius közszellem!...

A mindentudó Brassai Sámuel, aki az egyházat tartja legméltóbb örökösének. A rokonok, akik saját érdekükről megfélelkezve, legjobban buzgalkodnak az egyház érdekében! És az egyház vezetői, akik spólják ugyan az anyagi érdekeket, de az erkölcsi tükörre szigorúan vigyáznak.

Gyallay Domokos

Az evangélium iényénél...

„Ne féljétek, mert íme hirdetek néktek nagy örömet, mely az egész népnek öröme lesz: ma született meg üdvözítő, az Úr Krisztus, Dávid városában. Dicsőség a mennyben Istennek s béke a földön a jó emberek közt.”

(Luk. 2:10—14.)

Karácsony este, meghitt családi körben, az ünnepi hangulat átölelő csöndességében, a költő elmesélte életének legszebb élményét: egy tündér temetést az erdő mélyén, holdsugaras éjjel. Sokan kétkedve hallgatták a különös történetet. „Pathologikus eset”, „költői képtelenség” — mondogatták. De az elbeszélőnek belső tüztől kigyúlt arca bizonyította, hogy ez számára: valóság.

S aztán... karácsony este, meghitt családi körben fellobbantak az emlékezés gyertya lángjai s felcsendült a beteljesülés öröm éneke: „Mennyből az angyal eljött hozzátok, pásztorok...” Ünfeledten, átszellemült arccal énekeltük a betlehemi pásztorokkal. „Dicsőség a magasságban Istennek s a földön békeség az emberek között”.

Milyen közel jár a költő „örülete” a józan emberek millióinak ésszerűségéhez, amikor csodás vidámsággal fogadták szívükbe karácsony angyali üdvözlését. Mi lenne karácsony ezek nélkül a bűtájos énekek nélkül — kérdezem? Nem látunk angyalokat s mégis boldogan énekelünk róluk. Pillanatig sem gondolunk arra a képtelenségre, hogy nincsenek angyalok, mert ebben az éneklésben betelik szívünk hitünk valóság érzetével. Bizonyosságot nyer hitünk, hogy a mennyei Atya minden időben elküldi öröm üzenetét, evangéliumát ember-gyermekeihez. Tamaszt közülük vezetőket, példát mutató igaz embereket, akik az erősek lépteit irányítják s a gyöngéket, az elnyomottakat, a szenvedőket felemeljék és bátorítják.

Tagadhatatlan sokan vannak, kik nem az angyali kórus énekére vártak ezen a karácsony estén. Ehelyett, kezükben tökéletes, mérő műszerekkel, feszült figyelemmel mérték az új interkontinentális rakéta-bomba hatósugarának hosszát. És mégis az az én ítésem, hogy az angyali kórus minden irrealitása mellett közelebb áll az ember békevágyához, mint a tudomány — a romlás és gyilkolás sikeresebbé tételét szolgáló — képtelenül bonyolult gépezet. Az angyali üzenet békét hirdet az emberek között. Békét, hogy szeressék és ne gyűlöljék és ne gyilkolják egymást.

Vannak tudósok, kik egy kézlegyintéssel térnek napirendre a kérdés felett. „Téves értelmi képzeteket, ésszerűtlen képtelenségeket” emlegetnek. És az nem hihető, nem képtelenség, hogy pusztító hidrogén-bombákkal terhelt repülőgépek orjáratot tartanak éjjelenként sűrűn lakott városok felett? Nem! Ez komoly, reális valóság. Mennyivel üdvösebb és kívánatosabb lenne a modern, tudományos gondolkodású emberek számára is, ha ezek a vakmerő repülők halálgépeik zúgása helyett, legalább karácsony éjszakáján, a „képtelen angyali kórust” hallgatták volna a betlehemi pásztorokkal. Az a szellemileg magas készült-ségű férfiú — és itt hangsúlyozottan kijelentem, hogy csak egy lehetetlen, pusztá elképzelésről van szó —, ha egyszer örülségében egy gombnyomással elindítaná halálgépeit, hogy a földet felrobbantsák, bizonyára az lenne utolsó kijelentése, hogy ő az igazán racionális gondolkodású ember, aki nem látott soha tündér temetést és nem figyelt karácsonykor a betlehemi angyalok énekére.

Ezek után felteszem a kérdést. Testvérem, mire vársz? Erre a végzetes gombnyomásra, vagy a karácsonyi öröm-üzenet beteljesülésére életedben? Nincs tévedés — azt is megmondom —, hogy ez a Lukács-i születési történet mítosz, nem történelem és mégis benne van a valóság. Jézus élt, tehát föltétlenül született. Az esemény leírásában van sok fantasztikum.

De aki írta és akiknek írta más körülmények között éltek és másképp gondolkodtak, mint mi. Gondolataikat és érzéseiket előttünk szokatlan élenk képekben fejezték ki. A születés azért töltötte el szinte kifejezhetetlen örömmel lelküket: ez jelentette az Isten evangéliumának megtestesülését számunkra. Ebben látták a lelki világosság diadalát a sötétség felett. Akik ezt az öröm-üzenetet szívükbe zárták nem voltak nagyhatalmú főemberek, nem jártak hadseregek élén: egyszerű pásztorok s az élet értelmét kereső, tiszta lelkű bölcsek voltak. El kell hinnünk, hogy ők valóban hallották ezt a karácsonyi örömhírt és tovább adták másoknak, a jóakarató embereknek. Így kellett, hogy legyen, mert hozzánk is eljutott. Te is, ő is, mások is, e nagy világ sok-sok millió embere hallotta és együtt énekelte az örvendező pásztorokkal: „Dicsőség a mennyben Istennek s béke a földön a jó emberek közt.”

Imádkozzunk, testvéreim, imádkozzunk, hogy ez a karácsonyi öröm-üzenet még életünkben valósuljon.

Györfi István.

Csendes beszélgetés a színek költőjéről

A Magyar Nemzeti Galéria immár negyedik hónapja nyitvaálló Benczúr Gyula emlékkiállítását változatlan érdeklődés mellett a látogatók ezrei tekintették meg. A telivér életöröm harsány színeitől villogó képektől a vallásos elmélyülés ünnepi koloritját magukon hordozó alkotásokig rendkívül széles a skála, amelyet Benczúr Gyula művészete összefog.

Lehet, hogy a rohamosan fejlődő technikai civilizáció embere ma már bizonyos megilletődött tartózkodással szemléli a súlyos selymek, nehéz drapériák és történelmi kosztümök néma világát káprázatos művészi erővel megelevenítő festő alkotásait. Benczúr Gyula ábrázoló képességének szinte korlát nélküli fölénye, alkotásainak mély tartalmatadó, benső meggyőződéstől fűtött művészi zsenije azonban a változó idők rohanó árjából mindenkoron szilárd szírtfokként fog kiemelkedni.

Csendes beszélgetés fonalán Ürmössyné, Benczúr Elza atyánkfjától, a nagy mester művészlélekkel megáldott lányától, műhelytitkok után érdeklődünk: hogyan alkotott Benczúr Gyula, milyen volt munkastílusa?

— Alaposan megtervezte képeit, — hangzott a válasz, — a részleteket természet után szerette festeni, hogy a formát és színezetet illetően minél tökéletesebb és élethűbb legyen, minél jobban fejezze ki a festett tárgy anyagszerűségét.

— Melyik alkotása állott a nagy mesternek szívéhez legközelebb? — hangzik további kérdésünk.

— Legjobban szeretett történelmi képeket alkotni, elsősorban reneszánsz-korú képeket festeni. Rendkívüli alkotókedvvel látott hozzá a Mátyás királyról tervezett képsorozatnak. A nyolc képből álló sorozatból azonban sajnos csak a két legnagyobb készült el („Mátyás fogadja a pápai követeket” és „a diadalmas Mátyás”) a további hat kép csak színes vázlatban maradt meg.

Benczúr lányának a művész édesapjához fűződő legnagyobb élménye, emléke után érdeklődtünk azután. Most Benczúr Ida festőművésznő, Benczúr Gyulának másik leánya veszi át a szót, s ad választ kérdéseinkre.

— Legérdekesebb és legszebb emlékeim közé tartozik — feleli a művésznő —, hogy amikor a festő iskolát elvégeztem és hosszabb ideig atyám műterme mellett levő szobájában festettem, édesapám időnként bejött hozzám és — bár szokása szerint, nem festett bele a képeimbe, — nagyon értékes és felejthetetlen művészi tanácsokkal látott el.

A nagy alkotó tovább él művészetében, a léleknek abban a nagyszerű manifesztaiójában, amit ő tőle, — a Legnagyobb Alkotótól ajándéku kapott.

(5)

Elismerésre méltó feladatra vállalkozott a Csanádi Imre szerkesztésében megjelenő Magyar Könyvtár, amikor Nemeskürty István összeállításában, a Magvető Könyvkiadó vállalat útján könyvkereskedelmi forgalomba hozta Heltai Gáspár válogatott írásait. Heltai Gáspár, mint ismeretes a XVI. században rendkívül sokrétű munkásságot fejtett ki. Lelkészi, író és könyvnyomtató, az ő műhelye adja ki többek között Dávid Ferenc munkáit is, Bibliát fordít; katekizmus, imádságos könyv, hitvitázó iratok kerülnek ki termékeny kezei közül. — A reformáció művének sikeres bajnoka. A most megjelent „Válogatott írások” Nemeskürty szerint, — aki egyébként a műhöz figyelemre méltó Utószót, — Tájékoztatót és Szómagyarozatot fűzött, — a kimondottan teológiai jellegű írások kivételével, Heltai valamennyi művéből közöl részletet, vagy rövidített áttekintést. A könyv előjáróban két verset közöl 1531—1533 közötti évekből. Majd a „Részegségnek és Tobzódásnak Veszedelemes Voltarój Való Dialógus” következik. Érdekesnek tartjuk itt megemlíteni, hogy néhai Czöbel Ernő, az irodalomtörténet egyik jeles művelője s a magyar munkásmozgalom vezéralakja, a század elején a Heltai „Dialógusáról” írt értekezésében a marxizmus elméleti alapjainak módszeres alkalmazásával igyekezett Heltai helyét és szerepét a magyar reformációban meghatározni: A Dialógust az 1566-ban napvilágot látott „Mesék” (Száz fabula), majd az 1570-ben megjelent „Háló” követi. A könyv utolsó fejezete a Heltai halála után megjelent „Magyar Krónika”. — A „Száz fabula” meséi közül a XVI. századi életet leginkább bemutató részeket vette fel a mű gondos összeállítója. Az állatokról szól, de embereket pellengérez ki, — állapítja meg az mesékben Heltai éles társadalmi bírálata szíval meg, az állat-összeállító. A parkas pld. a feudális nagyurat jelképezi és így tovább. Az író ezekben a mesékben mindig az elnyomottak, — tehát a nép — pártjára áll. Heltai e jellemző írói vonására mutat rá egyébként Kardos Tibor „Huszita típusú kantinéláink” c. tanulmányában is, amely szerint Heltai bőven használt népi forrásokat, kolozsvári plebejus hagyományt, antifeudális paraszti meséket. (Irodalomtörténeti Közlemények 1953.). Heltai minden meséhez értelmezést is fűz, amely a mese tulajdonképeni tanulságát tartalmazza. A „Háló” c. könyv minden magyar vonatkozást közöl, valamint az olyan részeket, amelyek érdekesen világítják meg a spanyol inkvizíció európai szerepét. A „Háló”-ról egyébként az „Unitárius Élet” egyik régebbi számában Botár Imre írt nagyértékű elemző tanulmányt. — Figyelemre méltó sorokat szentel Nemeskürty a könyv utolsó fejezetének, a „Magyar Krónika”-nak. A „Krónika” idegenből átvitt mű lévén, (javarészen Bonifinus Antal, Mátyás király olasz származású udvari történetírója latinnyelvű munkájának átdolgozása) — az irodalomtörténeti kutatás nem méltatta kellő figyelemre, pedig ez az írás mint szépprózai mű rendkívül fontos, állapítja meg — Nemeskürty, aki Heltai életét és munkásságát jelképes jelentőségűnek tartja. A németek által kezdeményezett reformáció német nyelven hirdetett tanait ugyanis a németnyelvű Heltai úgy értelmezte, hogy deresedő fejjel magyarul tanult. A reformáció hozta írástudóinkat közel a néphez, mert a latinul író humanistát a nép nem értette meg. Heltai élete, — írja Nemeskürty, — gazdag a kor haladó gondolkodású embereire jellemző fordulatokban. Emelést tesz a továbbiakban arról is, hogy az unitárius vallástételeit a „híres Dávid Ferenc” dolgozta ki. A politikai és társadalmi helyzet azonban nem érett meg Dávid elveinek széleskörű alkalmazására, ez volt tragédiájának oka is. A reformáció mozgalmait nagy hatással voltak a végül unitáriussá vált Heltaira, aki minél radikálisabb felekezethez csatlakozott, annál radikálisabban bírálta a társadalmat, — vonja le a végkövetkeztetést, Nemeskürty. Heltai írói művészetének időálló értékű a kötet összeállítója Heltai élvezetes népi stílusát, eleven friss előadási készségét és modern regényírói fantáziáját jelöli meg. Érdekes az a megállapítása Nemeskürtynek, amely szerint a magyar írásművészet későbbi mesterei közül leginkább Mikszáth fordulatos, humortól szípkázó stílusában, széles anekdotázó kedvében és bátor társadalombíró erejében véli fellelhetőnek Heltai szellemi örökségének nyomait.

Unitárius olvasóközönségünk különösen örömmel forgathatja e jeles kis könyvet, amelynek körültekintően gondos összeállítója rendkívül hasznos és eredményes munkát végzett.

NAGY ZOLTÁN altoni lelkész a Fairhaven-i egyházközség hívta meg lelkészének. Beköltözése ünnepélyes keretek között november 2-án történt, melyen ótestamentumi leckét Bernard H. Ziskind-főrabbi, újtestamentumot William L. Bradley methodista lelkész olvasott, Donald Harrington new-yorki unitárius lelkész prédikált. Szolgatársunknak új munkahelyén sok sikert kívánunk s Isten áldását kérjük életére.

MILTON, A NAGY ANGOL KÜLTŐ 350 évvel ezelőtt született. Ebből az alkalomból gyűléseink evangélikációs összejöveteleik keretében áldoznak az ő halhatatlan emlékének, aki lelki beállítottságában és meggyőződésében unitárius volt s szerves kapcsolatban állott angol unitárius testvéreinkkel. A Béke Világtanács Irodájának a világ népeire intézett azon felhívása, hogy ezt az évfordulót méltóképpen ünnepeljék meg világszerte, nagy örömmel tölti el a mi szívünket.

4 UNITÁRIUS ÉLET

HÍREK

KEDVES OLVASÓINKNAK ISTENTŐL ÁLDOTT KARÁCSONYI UNNEPEKET ÉS ÚJÉVET KÍVÁNUNK.

MINDKÉT KARÁCSONYI UNNEPEN URVACSORÁVAI EGYBEKÖTÖTT ISTENTISZTELETEK LESZNEK TEMPLOMAINKBAN A SZOKOTT IDŐBEN.

EGYHÁZKÖRI KÖZGYŰLÉSÜNK december 13—14 napjain tartotta ezévi ülését a Hőgyes Endre utcai gyülekezeti teremben. Különösen élénk érdeklődéssel kísérték a Közgyűlés tagjai Pethő István püspöki helynök évi jelentését, amely részletes képet rajzolt egyházunk életéről és időszerű kérdéseiről. Erdekes újításként ünnepi közgyűlési előadást iktattak be a Közgyűlés rendjébe. Dr. László Gyula egyetemi tanár fia, a jeles régész tartott érdekes előadást a „Magyar őstörténetéről”. A közgyűléssel kapcsolatosan ülést tartott az egyháztörténelmi munkaközösség is. Dr. Esze Tamás a dunamelléki ref. egyházkerület főgondnoka, a ref. egyetemes konvent világi elnöke, a kiváló történész tartott rendkívül érdekes előadást a dunamenti antitrinitárius mozgalomról. Ülést tartott egyházunk békeszolgálatára is, amelynek keretében Mátócsi János a Magyar Nemzet munkatársa tartott nagy érdeklődést kiváltó előadást, az időszerű kül- és belpolitikai kérdésekről. Az Unitárius Lelkészi Kollégium deklarációt intézett a béke megvédése érdekében és a magfegyverekkel való kísérleti robbantások ellen a Béke Világtanács végrehajtó bizottságához és a külföldi unitárius és szabadelvű keresztény egyházak lelkészeinek testületéhez.

SENTÁBRAHÁMI MIHÁLY emlékének áldozott budapesti egyházközségünk az Egyházköri Közgyűlés alkalmából tartott gyülekezeti evangélikáció, Bajor János evangélikációs szolgálata után Gyallay Domokos író fia emlékezett meg egykori nagy püspökünk áldozatos életéről és munkásságáról.

ÖZV. BELOVÁRY ISTVÁNNET, budapesti egyházközségünk népszerű „Etus néni”-jét az egyházközség közgyűlése áldozatkész munkásságának elismerésül tiszteletbeli keblitanácsosnak választotta. A választást egyházköri közgyűlésünk decemberi ülésén megerősítette. Az érdemes egyházi munkás életére Isten áldását kérjük.

GIDÓ BELA egyházi tanácsos fiát Szentábrahám Mihály egykori nagy püspökünk halálának 200 éves fordulójára alkalmából az Egyházköri Tanács által hirdetett és Szentábrahám életét és munkásságát méltató pályázatra beérkezett tanulmányáért az egyházköri közgyűlés tiszteletdíjban részesítette. Szívvel gratulálunk!

FÜZESGYARMATI EGYHÁZKÖZSÉGÜNK megtörtént a paplak falainak külső renoválása, az udvar kövezetének és vaskapujának megjavítása. A parókiai övező kert 50 mál-natő, 5 db. facsemete és 2 rózsató elültetésével gyarapodott.

ADVENTI ISTENTISZTELETEK voltak Nagy Ignác utcai és Hőgyes Endre utcai templomunkban. Szolgáltak: Pethő István püspöki helynök, Gyórfi István, R. Filep Imre és Bencke Márton lelkészek.

HÓDMEZŐVÁSÁRHELYT, november 23-án gyülekezeti napot tartottak, melynek keretében a délelőtti istentiszteleti szolgálatot Huszti János pestlőrinci lelkész látta el. Délután a gyülekezeti teremben tartott estén Huszti János lelkész mondott imádságot, dr. Jakab Jenő lelkész üdvözölte a gyülekezet vendégeit, majd Ferencz József főgondnok tartott előadást „Dávid Ferenc és külföldi követői” címen. Hangsúlyozta, hogy Dávid tanításai szellemében a jó unitárius ember is a békesség keresésének harcosa, s a külföldi unitáriusok körében is egyre többen vannak, akik az atomháború veszedelem ellen szavukat felemelve, együtt küzdenek egy jobb jövőért. A szeretetvendégség asztalát a gyülekezet újjvárosi asszonyai terítették meg. Mindkét alkalommal szép számú gyülekezet jelent meg.

A BÉKE VILÁGTANÁCS VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGA december 19-én és 20-án rendkívül ülést tart Genfben. Megvizsgálja, milyen intézkedéseket kell tenni az atomfegyver kísérletek megszüntetéséről szóló egyezmény előmozdítása végett. A robbantási kísérleteknek a Szovjetunió részéről történt egyoldalú beszüntetése kedvező lehetőséget teremtett a megegyezéshez.

KARÁCSONYFA UNNEPELY lesz december 21-én budapesti egyházközségünk Nagy Ignác utcai gyül. teremben és a pestlőrinci gyülekezetünk áll. lakótelepi helyiségében.

A HŐGYES ENDRÉ U. 3. SZÁM ALATTI TEMPLOMUNK fűtőberendezését helyreállították s így az istentiszteletek alatt fűtenek.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos a Magyarországi Unitárius Egyházkör

Felelős szerkesztő és kiadó: Pethő István.

Évi előfizetési díja 12 forint.

Budapest, IX., Hőgyes Endre utca 3.

Táv: 137—186. Csekksz.: 50 561.

Zrínyi Nyomda, Budapest. — Felelős: Bolgár Imre.

R. Filep Imre
unitárius lelkész
Budapest
V Nagy Ignác
u. 2-4.